

Tisztelt Akadémikustársaim!

Tisztelt Közgyűlési Képviselők!

Vezetőtársaimmal mindössze kilenc hónappal ezelőtt léptünk hivatalba, így a két közgyűlés között a hagyományosnál rövidebb, de annál mozgalmasabb időszakot tudunk magunk mögött. Ez arra serkentett bennünket, hogy nagy lendülettel fogjunk munkához.

Vezetőtársaimmal a három „C” – communicatio(n), communio(n), collaboratio(n) – szem előtt tartásával vágunk bele a munkába.

Kommunikációra törekedtem mindenkivel, aki számunkra fontos, és akinek mi fontosak lehetünk. Kifejeztem számukra, hogy közösen sokkal többre juthatunk, mintha nem vagy bizalomhiánnyal küzdve tekintünk egymásra. S végül a párbeszéd és a bizalom révén együttműködések kezdeményeztem mindenkivel, Akadémiánkon belül és kívül egyaránt. Hogy ebből mi született meg, hová is jutottunk a gyorsan eltelt kilenc hónap alatt, erről számolok most be Önöknek.

A kitűzött céljaink nem változtak tavaly nyár óta. Elnökként arra törekszem, hogy az Akadémia a magyar tudományos közélet központja legyen. A tudományos kutatás támogatásával, eredményeinek közvetítésével és mértékadó véleményével vegye ki a részét az ország vezetésének, a tudománybarát társadalom kialakításának és a fiatalok képzésének felelőségéből. E célok elérése érdekében az Akadémia teljes 18 000 fős köztestületére szeretnék építeni. A tudományos pálya csúcsához közel jutott akadémikustársaim és az akadémiai doktorok köre mellett az új programokban nagyban támaszkodom a pályájuk delén járó tudósgenerációra és a legfiatalabbak Fiatal Kutatók Akadémiájába szerveződő körére is. Az eddigi eredményeink alapján úgy

érzem, hogy jó úton járunk, sok biztatást kaptam tudós társaimtól és az aktívabb akadémiai szerepvállalást a társadalom legkülönbözőbb rétegei és a szakpolitikai döntéshozók is jól fogadták.

Ehhez jó kiindulópont, hogy a magyar társadalom tudomány iránti bizalma továbbra is szilárd. A Nézőpont Intézettel együttműködésben tavaly decemberben reprezentatív mintán végzett felmérés is megerősítette, hogy a magyar tudósok, kutatók az orvosokat is megelőzve messze a legnagyobb bizalmat élvezik a hivatások között. Öt megkérdezettből négy ember azon a véleményen van, hogy a Magyar Tudományos Akadémia nélkülözhetetlen az ország számára. Ráadásul ez a bizalom a felmérés szerint független az életkortól, a pártállástól és az anyagi helyzettől is. Ennek megtartása nagy felelősséget ró ránk, de fontos üzenet azok számára is, akik az Akadémia álláspontját mérlegelik vagy esetleg figyelmen kívül hagyják döntéseik során.

Az ismert és önként vállalt kihívások mellett alkalmazkodnunk kellett a koronavírus járvány harmadik hulláma okozta korlátozásokhoz is. Az a szabályozás, amely az Akadémia testületeinek távjelenléttel történő ülésezését és döntéshozatalát a járványügyi veszélyhelyzet elmúltával is lehetővé teszi, az Alapszabály és Ügyrend most javasolt módosításának egyik fontos eleme. Az online közgyűlésre való átállás új technikai megoldásai is a mai ülésünkkel vizsgáznak a gyakorlatban. Remélem, hogy a mai napon ezzel is igazolni tudjuk az Akadémia alkalmazkodóképességét.

Bár az új megoldásokat sokszor a kényszer szülte, jól látható, hogy sok tekintetben kifejezetten előnyösnek bizonyultak. Különösen igaz ez az online ülések és programok magas látogatottságára, amelyet a jövőben, ahol csak lehetséges, a hibrid működés lehetővé tétele mellett szeretnénk megtartani.

Akadémiánk megújított küldetésének és elnöki programomnak a középpontjában is a köztestület mobilizálása, az Akadémia egyedülálló tudományos potenciáljának a társadalom érdekében való mozgósítása áll. Ez

igaz a tudományos minősítés és értékelés kiterjesztését célzó törekvéseinkre, a tudományos tanácsadáshoz kapcsolódó akadémiai funkciók megerősítésére, a tudomány-népszerűsítés, a tudományos eredmények közvetítésére is. Ezekhez a törekvésekhez igazítottuk az MTA Titkárság szervezetét is, amelyben a köztestületi funkciók szimbolikus és gyakorlati megerősítésére létrehoztuk a Köztestületi Igazgatóságot és ezen belül egy külön egységet a stratégiai kezdeményezések számára. A Kutatási Pályázatok Osztályát a Főtitkári és Főtitkárhelyettesi, a Nemzetközi Kapcsolatok Osztályát az Elnöki és Alelnöki Titkárság alá vontuk.

Tudományos osztályaink jól érzékelték jelentőségük felértékelődését az Akadémia életében, ami egyszerre jelent lehetőséget és felelősséget is számukra. Az utolsó közgyűlés óta is igen sokrétű tevékenységet folytattak, ami biztató összképpé áll össze. Az osztályelnökök, akik az Elnökség tagjaiként meghatározó szerepet játszottak az Akadémia minden érdemi döntésében, nemcsak szószólói, hanem igazi katalizátorai voltak tudományterületük közéletének. Csatlakozva elnöki programomhoz, többségük nemcsak a tudós közösségnek szóló kezdeményezéseimet támogatta, hanem a társadalom megszólításában is partnereim voltak. A közgyűlés nyilvánossága előtt is köszönetet mondok az osztályelnököknek, akik támogatták a kapcsolatépítést és a tudományos tanácsadás megalapozását a kormányzat felé. Köszönöm az osztályoknak is, hogy szakvélemények rendszeres adásával segítik az ország közigazgatásának működését, ezen keresztül az MTA által megtestesített hazai tudományos szakértelem döntéshozók általi elismertetését. Ezt kérem Önöktől és az osztályainktól a jövőben is.

Az osztályok jelen vannak az Akadémia minden érdemi tevékenységében. Gazdag termésükből csak önkényesen lehet kiemelni bármit is. Az első osztály tevékenységéből a Magyar Tudomány Ünnepe keretében nagy sikerrel megvalósult „A szövegértés kérdései” című multidiszciplináris konferencia

méltó leginkább a kiemelésre. Nagyon fontos az I., a II. és IX. osztály közös kezdeményezésére létrejött Kommunikáció- és Médiatudományi Osztályközi Állandó Bizottság a nemzetközi szintre is kitekintő aktív tevékenysége, ami a nagy hagyományú tudományterületek mellett új diszciplínák szerves beépülését is elősegíti a Magyar Tudományos Akadémia életébe. Matematikusaink nemzetközi összehasonlításban is páratlan tevékenységét ebben az évben Lovász László Abel-díjával és Szemerédi Endre Szent István-rend kitüntetésével ismerték el. Az Agrártudományok Osztálya nagyon fontos eredményének tekinti a magyar agrártudományi kutatás kiemelkedő eredményeinek áttekintő összefoglalását a rendszerváltástól napjainkig. Az orvosi osztály továbbra is erős háttérrel nyújt a Kosztolányi alelnök úr által vezetett Elnöki Bizottság az Egészségért számára. COVID-hírlevelük egyedülállóan ötvözi a tudományos hitelességet és a közérthetőséget, amivel rendre kiváltja mind a szakma, mind a közvélemény elismerését. Nehéz kiragadni bármit is a műszaki tudományok osztálya rendkívül gazdag eredményeiből, de kiemelkedően fontos az, amit a magyar vizekért, vízgazdálkodásért tesznek, amit elnöki bizottság is képvisel. A kémiai osztály példaadó vállalkozása, hogy a „több kémiát” jelmonddal egyszerre nyitott a szakmai és a széles közvélemény felé. Nagy leleményességgel elevenítik meg iskolateremtő vegyészeink alkotásait, osztják meg a kémiai kutatások legújabb felfedezéseit és közvetítik a nagyközönség számára tudományterületük közérdeklődésre számot tartó eredményeit. A biológiai osztály szerepvállalása is meghatározó a COVID-19-járványhoz kapcsolódó tudományos ismeretterjesztésben és közéleti vitákban, széles perspektívák nyílnak a Bioinformatikai Osztályközi Tudományos Bizottság megalakulása révén, s nagy társadalmi jelentősége miatt különösen öröndetes az Ökológiai Tudományos Bizottság dinamikus működése. A Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya a magyar társadalom minden érzékeny kérdésére, összefüggésére figyel. Közreműködésük a tervezett poszt-COVID-programunkban meghatározó lesz. A Földtudományok Osztálya terméséből az

éghajlatváltozással összefüggésben felbukkanó téves vagy félrevezető információk, álhírek, összeesküvés-elméletek elleni következetes fellépést emelem ki. A fizikai osztály nagyon fontos vállalása, hogy figyelemmel kíséri, szisztematikusan értékeli és megvitatja tudományterületének legfontosabb hazai kutatási projektjeit. Ezzel a tevékenységével is igazolja, hogy a színvonalas kutatómunka fenntarthatóságának fontos meghatározója az aktív és kritikus tudományos közösség.

„Csak tiszta forrásból” – így zárul Bartók *Cantata Profanája*, és ezzel a fülünkben kell értelmeznünk Akadémiánk küldetését is. Vállalva, hogy a tudomány nem tud minden kérdésben örökérvényű választ adni, időről időre összegeznünk kell, hogy hol tart a tudomány a közvéleményt foglalkoztató témák feldolgozásában.

Ezzel a várakozással tekintetem a II. Osztály „A Horthy-korszak vitatott kérdései” című magas színvonalú és nagyon sikeres konferenciájára. A rendezvény a fentiek egyik mintapéldájának bizonyult, amit a sajtóvisszhangja is igazolt.

Ugyanezzel a szándékkal kértem fel Benkő Eleket egy magyar őstörténeti szám összeállítására a *Magyar Tudományba*, aki Bollók Ádám társszerkesztővel kiváló szakértők megnyerésével tett ennek eleget. Hála Falus Andrásnak, munkatársainak és az Akadémiai Kiadónak a különszám éppen a közgyűlésünk alkalmából lát napvilágot.

A szigorú tudományos kritériumok szerint készült kötet a különböző iskolák egyedülálló összefogását mutatja. Akár mérföldkő is lehet a magyar őstörténet-kutatásban, amit etalonként kezelhet minden gondolkodó, közöttük a számos műkedvelő magyar őstörténész. Bízom abban, hogy hatására a professzionális történészek közötti nézeteltérések és prioritási konfliktusok is építő folyamattá szelídülnek.

Első lépéseink között szerepelt a kapcsolatépítés az Akadémia működési feltételeire legnagyobb hatással bíró két szereplő, a kormányzat és az ELKH irányában is. Mindkét esetben úgy érzem, hogy sokat léptünk előre.

Meghívásomra szinte minden minisztert, a miniszterelnök-helyettest, számos államtitkárt és a Parlament elnökét is vendégül láthattam az Akadémia székházában. A köztársasági elnökkel a Sándor-palotában, a miniszterelnökkel a Karmelita kolostorban tárgyalhattam. Remélem, hogy az Akadémia iránt tapasztalt rokonszenv és bizalom a jövőben biztos alapot jelent majd a hatékony, kölcsönösen előnyös együttműködésekhez is.

A tudományos tanácsadás rendszerének kidolgozásával és működtetésével megbízott köztestületi igazgató, Oberfrank Ferenc a minisztereken és megbízottjaikon keresztül jól működő, eredményes kapcsolatot alakított ki szinte valamennyi tárccával, mindenekelőtt a Belügyminisztériummal és a Miniszterelnökséggel, ahol több felelős döntéshez kérték ki az Akadémia tudományos, szakmai véleményét. Folyamatos az akadémiai munka a regionális tervezés most készülő kormányzati és önkormányzati dokumentumainak véleményezése kapcsán, jó az együttműködés a járványügy terén is.

Mindezt – s amiről a továbbiakban még szólni fogok – a meglévő erőforrásainkkal valósítottuk meg. De vajon mire elég az, amink van? Elég lesz-e arra, hogy megvalósítsuk mindazt, amire vállalkoztunk, teljesítsük azt, amit a magyar tudományos közösség, valamint a határon inneni és túli magyarság tőlünk vár, s végül, hogy méltóképpen képviseljük a magyar tudományosságot a nemzetközi szinten?

Akik Önök közül jártasak a közintézményi finanszírozásban, jól tudják, hogy Akadémiánk éves költségvetése jobbra kötelezően előírt és az elődöktől „megörökölt” elemeket tartalmaz, nem ad sok teret az újításoknak. Így az új vezetés törekvéseinek forrását kizárólag az állami költségvetésből megszerzett további források és a meglévő forrásokkal, saját vagyonnal való hatékonyabb

gazdálkodás biztosíthatja. Előbbi sikeres lobbizást, utóbbi belső reformokat igényel.

A hétvégén lezárult költségvetési tárgyalásaim tétje tehát az volt, hogy sikerül-e érdemben növelni az Akadémia költségvetését. Ha kudarcot vallunk, elvész a lehetőségünk annak a programnak a megvalósítására, amivel megváltottak.

Örömmel jelentem a Közgyűlésnek, hogy nehéz, többfordulós egyeztetések eredményeképpen a 2022. évi költségvetési támogatásunkat illetően sikerült összesen 7,3 milliárd forint beépülő forrással megnövelt összegről megállapodnom a kormánnyal, immár a miniszterelnök úr jóváhagyásával is rendelkezve. Ez azt jelenti, hogy amennyiben az Országgyűlés is megszavazza, 53%-kal nő az Akadémia központi költségvetési támogatása!

A megszerzett növekmény mintegy felét az új programokra, másik részét meglévő feladataink, programjaink és működésünk fejlesztésére fogjuk fordítani.

Az újdonságok a tudományos tanácsadás és ismeretterjesztés intézményesítése, az Alumni Program támogatása, a három nagy tudományterületen egy-egy nemzeti program (magyar nyelv, agykutatás, fenntartható fejlődés és technológia) elindítása és a köztestületi működést segítő elektronikus szolgáltatások fejlesztése. A pluszforrások további 18-18%-át egyrészt a standard akadémiai feladatok – EISZ, MTMT, könyvtári szolgáltatások, határon túli tudományosság, Művészeti Gyűjtemény, könyv- és folyóirat-kiadás, nemzetközi tagdíjak – kapják, másrészt a bevált, sikeres és folytatandó programok – Bolyai-, Fiatal Kutatónők, Vendégkutatói és Lendület-ösztöndíjak –, valamint a Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program erősítésére fogjuk fordítani. A köztestületi intézmények fejlesztését, elsősorban az illetmények értékállóságát egy 12%-os költségvetési bevételnövekménnyel fogjuk biztosítani.

Külön kezeljük a székház-rekonstrukció első ütemére betervezett 15 milliárd forintot, amiről még folynak a tárgyalások. A bicentenárium előkészítésére és megünneplésére évi 100 millió forintot tervezünk saját forrásból, ami természetesen nem teszi ki az ünneppsorozatra fordítandó teljes összeget.

Az eredményesen zárult költségvetési tárgyalások megerősítették, hogy új szakaszba került az Akadémia és a kormány kapcsolata. Jelzik, hogy az új akadémiai vezetés programja nemcsak az őt megválasztó tagság, hanem a kormányzat támogatását is élvezi.

Főtitkári szinten több, tudománypolitikát érintő témában is egyeztetés indult az ITM-mel. Az OTKA-pályázatok átvételének ügyében sajnos egyelőre nem sikerült az általunk elengedhetetlennek tartott független működés feltételeiben egyezsége jutnunk. Az EISZ (Elektronikus Információs Szolgáltatás Nemzeti Program) továbbvitele ugyanakkor megnyugtatóan rendeződött az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatója által kinevezett új vezetés alatt. Arra számítunk, hogy sikerrel jár az az akadémiai kezdeményezés is, amely a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj összegének felmenő rendszerben történő megduplázását célozta az idei évtől.

Szintén az ITM támogatása kellett a Lendület- és a posztdoktori ösztöndíjak 3,5 milliárd forintos forrásának visszakerüléséhez az ELKH-től az Akadémia költségvetési fejezetébe. Ez nagymértékben köszönhető az ELKH vezetésével, mindenekelőtt Maróth elnök úrral kialakított partneri viszonyoknak. A két szervezet közti egymásrautaltság és az akadémiai tulajdon ingyenes használatba adásának zavaros viszonyai mellett erre mindketten rá is vagyunk utalva.

A Lendület-pályázat átvételének feltételei mellett szerződésben rögzítettük az egyetemi támogatott kutatócsoportok ELKH alatti működésének feltételeit és a finanszírozásukat biztosító új pályázat kiírását. Ezt a pályázatot minden törekvésünk ellenére a jövőben az ELKH fogja kiírni, és ezzel sajnos lezárul az egyetemeken működő akadémiai kutatócsoportok több évtizedes hagyománya.

De fontos eredménynek tekintjük, hogy a kutatócsoportok tovább élhetnek. Megállapodtunk a Támogatott Kutatócsoportok Irodájának Nádor utcai elhelyezéséről és arról, hogy az MTA Művészeti Gyűjtemény gondozását a jövőben is a Bölcsészettudományi Kutatóközpont kutatói végzik.

Több megoldásra váró kérdésben, így például az akadémiai tulajdonon tervezett kutatóintézeti beruházások ügyében is sikerült közös álláspontot kialakítanunk, de a megnyugtató megoldáshoz szükséges kormányzati döntések ebben az ügyben még váratnak magukra. Tulajdonosként addig is mindent megteszünk, hogy a kisebb kutatóhálózati ingatlanberuházások, felújítások engedélyezésével folyamatos maradjon a kutatási infrastruktúra frissítése, karbantartása.

Visszatérve saját testületeinkre, az új vezetés hivatalba lépése után sorra alakultak meg a közgyűlési, elnökségi és elnöki bizottságaink. Alakuló üléseiken kivétel nélkül részt vettem, és azóta több alkalommal is meggyőződhettem a bizottsági munka magas színvonaláról és eredményességéről. Ebben az online ülésezés – ahogyan sokunknak – nekem is segítségemre volt, de a járvány visszaszorulásával személyesen is szeretnék jelen lenni minél több határon túli és hazai akadémiai rendezvényen.

Állandó testületeink, így a Felügyelő Testület és Vagyonkezelő Testület, a Doktori Tanács, a Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottság, a Tudományetikai Bizottság, a területi bizottságaink és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia részletes beszámolóit Közgyűlésünk már előzetesen, kivétel nélkül nagy többséggel elfogadta. Így számomra csak a köszönetnyilvánítás marad a magas színvonalon végzett munkáért a tagok és az elnökök számára egyaránt.

Bár nem állandó testületek, de hasonlóan fontos szakmai és koordinációs szerepet töltenek be elnöki bizottságaink, amelyek szintén rendkívül aktívak voltak az elmúlt időszakban. Hadd említsem először a Kosztolányi György alelnök úr által vezetett Elnöki Bizottság az Egészségért testületét, amely

példaértékű jelentésekkel, számos publikációval és tájékoztató anyaggal jelentkezett a koronavírus-járvány kapcsán.

A járványhelyzetben való akadémiai helytállásban nagy szerepe volt az Orvosi Tudományok Osztályának, ahogy említettem informatív, a kényes kérdéseket sem megkerülő hírlevelük mellett kiemelkedő sikerűek voltak a Magyar Tudomány Ünnepe Covid-előadásai. Oltásismertető és -népszerűsítő kisfilmünket a kormányzati kommunikáció és több kereskedelmi tv-adó is átvette. A kisfilm közben már nemzetközi szakmai sikert is aratott. Mindezért mindenekelőtt Erdei Anna főtitkárhelyettes asszonyt illeti az elismerés. A járvánnyal kapcsolatos akadémiai feladatok a jövőben is folytatódnak, a poszt-COVID-helyzet elemzése, a gazdasági, társadalmi változásokra való felkészülést segítő stratégia kialakításában az Akadémiának a jövőben is kötelessége részt vállalni. Az ezzel kapcsolatos kormányzati igényt a miniszterelnökkel folytatott megbeszélésem igazolta. Hadd említsem itt meg, hogy az Akadémia minden korábbit meghaladó, 42 millió forintos jótékonyági gyűjtésével és két autójának a Mentőszolgálat számára való kölcsönzésével is hozzájárult a járvány elleni küzdelemhez.

Bollobás Enikő professzor asszony elnökletével alakult újjá ősszel a Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság, amely tovább mélyítette együttműködését a Fiala Kutatók Akadémiájával és női tudósainkat bemutató magyar és angol nyelvű kötetek megjelentetésére készül. A bizottság munkája is hozzájárult ahhoz, hogy javasolt tagválasztási irányelveinkben a példaértékű 2019-es év után ismét szerepelnek a női akadémikusok jelölését és választását kiemelten kezelő bekezdések.

Tavaly szeptember óta Erdei Anna főtitkárhelyettes asszony vezeti a szintén megújult Közoktatási Elnöki Bizottságot, amely a járványhelyzetre reflektálva tanácskozásain a digitális oktatás kérdését helyezte előtérbe. A jövőben a bizottság az oktatás- és neveléspolitiká számára ugyancsak értékes forrást

jelentő fehér könyv kiadását is tervezi a hazai közoktatás legfontosabb kérdéseiről.

Az Akadémia a tudományegyetemeket is érintő egyetemi modellváltás kapcsán is világossá tette álláspontját. Elnökségi nyilatkozatunk óta a témának szentelt fórumban adunk teret a kérdésről szóló szakmai vitának, amit egy szerkesztőbizottság segít főtitkár úr moderálásával. Sorra jelennek meg a rangos szakmai írások. Ezúton is biztatok mindenkit, hogy ossza meg véleményét ezen a fórumon is, amelyet a közgyűlés után a teljes köztestület számára is meg fogunk nyitni. Azt tervezzük, hogy a későbbiekben más fontos témákban is kezdeményezünk hasonló dialógusokat.

Akadémiánk egyik központi küldetését, a magyar nyelv ápolását szem előtt tartó Magyar Nyelv a Tudományban Elnöki Bizottság É. Kiss Katalin professzor asszony elnöklete mellett szintén egy, a modern technológia nélkül elképzelhetetlen kérdéskörre, a magyar gépi nyelvészet helyzetére, fejlesztési lehetőségeire és a magyar nyelv digitális térben történő használatára fókuszált tanácskozásai során.

Örömmel említem a már évek óta Kocsis Károly akadémikus vezetésével működő Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságot is, amely fontos szerepet tölt be külső tagjaink részvételét támogató a hazai tudományos életben. A külső tagok helyzetére, testületeinkben való részvételére és mindenekelőtt a tagjelöléssel és szavazással kapcsolatos jogára vonatkozó több érdemi javaslat is eljutott hozzám. A közgyűlést követően ezek áttekintésére és a felmerült problémák lehetséges megoldásainak kidolgozására az Elnökség javaslatával összhangban egy külön bizottságot állítok majd fel.

Készülve az Akadémia székházának kilátásba helyezett felújítási munkáira, újjáalakult a Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság is, amelyet augusztustól Kollár László főtitkár úr vezet. A bizottság javaslata alapján a felújítást több lépésben valósítanánk meg. A most is zajló tervezés költségeit

saját erőből is fedezni tudjuk, de a kivitelezés csak állami forrásokból valósulhat meg. A tervek szerint a kiköltözést nem igénylő első ütem még az Akadémia alapításának 200 éves évfordulója, azaz 2025 előtt elkészülhetne. Így a tetőszerkezet javítása, a gépészet cseréje után ismét megnyílhatna a 3. emeleti Képtár és a Kupolaterem.

A Művészeti Gyűjtemény műtárgyai mellett ezzel lehetőség nyílik majd például Akadémiánk idén megvásárolt kincsének, az Erdélyi Tárnak a bemutatására is. Erdélyi János filozófus, műkritikus, a Kisfaludy Társaság elnöke és fia, Erdélyi Pál, a kolozsvári egyetem könyvtárának 1900–1919 közötti igazgatója és a ma is álló épület építtetője irodalmi javakból álló hagyatékával gyarapodott az MTA az örökös, T. Erdélyi Ilona professzor asszony jóvoltából. A gyűjtemény rendkívül gazdag, számos önmagában is felbecsülhetetlen értékű tételt, így például eredeti Arany-leveleket is tartalmaz.

Kutatóhálózatunk leválasztása után szükségessé vált a Tudományértékelési Elnöki Bizottság megújítása, amely Kollár László főtitkár vezetésével elsősorban az akadémiai pályázatok és tudományos díjak értékelésében és az országgyűlési beszámoló, valamint a kormánytájékoztató véleményezésében vállal majd meghatározó szerepet.

Új elnöki bizottságként a korábbi Környezettudományi Elnöki Bizottság eredményeire építve a fenntarthatóság tágabb témakörével foglalkozik a Fenntartható Fejlődés Elnöki Bizottság, amelynek vezetésére Szathmáry Eörs akadémikust kértem fel. A bizottság nagy aktivitással működik, saját weboldalt is indított, hogy mindenki számára követhetőek legyenek a megkerülhetetlen témával kapcsolatos eredmények.

Az MTA Szavazási Rendjét Felülvizsgáló és az Alapszabály és Ügyrend Módosítását Előkészítő Elnöki Bizottságok munkájáról a délutáni zárt ülésen

számolunk majd be. A két ad hoc testület elismerésre méltó munkájával már mindannyian találkoztunk.

Kiemelendő az Akadémia és az MTA Könyvtár alapításának 200 éves évfordulója megünneplését előkészítő elnökségi bizottság, amely a megemlékezés koncepcióját készíti elő Frank Tibor akadémikus vezetésével, és felügyeli majd a felkészülés folyamatát is.

A másik jelentős elnökségi bizottságunk a korábbi közgyűlési és elnökségi határozatoknak megfelelően „A Magyar Tudományos Akadémia által kiválónak elismert kutatóhely”, röviden „MTA Kiváló Kutatóhely” minősítés feltételrendszerét dolgozta ki. Ezúton is köszönöm Hunyady László akadémikusnak a bizottság elnökeként végzett áldozatos, szakértő munkáját. Örömmel jelentem be itt is, hogy a bizottság és a titkársági kollégák közös erőfeszítésének eredményeképpen néhány hete megjelent a pályázati kiírás, amely lehetővé teszi, hogy 50 és 250 fő közötti egyetemi vagy kutatóintézeti kutatóhelyek pályázzanak erre a minősítésre. Az egyéni kutatói kiválóság mellett ezzel megteremtettük az egyetemi és kutatóintézeti intézményi kiválóság elismerésének és tanúsításának feltételeit is. Ez a nyitás valódi mérföldkő az Akadémia központi tudományos közéleti szerepének megerősítésében.

Mint minden új rendszer bevezetésénél, itt is lehet még szükség finomhangolásra, de fontos eredmény, hogy a koncepciót a legfontosabb kutatási intézmények vezetői, így az ELKH és a Magyar Rektori Konferencia elnöke is támogatja. Nagyon remélem, hogy a minősítés presztízsét, értékét az is növelni fogja, hogy a jövőben a kutatási és kutatásfinanszírozó intézmények a támogatói, finanszírozói döntéseikben is támaszkodnak majd erre a független értékelésre. A tudományos osztályok egy-egy képviselőjével kiegészülve a bizottság „MTA Kutatóhelyeket Minősítő Tanácsá” alakult, és bízom benne, hogy a mai ülésen napirenden levő Alapszabály és Ügyrend módosításával végül a Doktori Tanácshoz hasonlóan független testületté válik majd.

2020-ban is zavartalanul működtek a hálózati együttműködésre épülő akadémiai stratégiai programok. Az MTA Nemzeti Víztudományi Program saját weboldalán is jól követhetőek a kutatási eredményekre épülő beszámolók, előadások, jelentések, amelyek a fenntartható vízgazdálkodástól a tiszta ivóvíz jelentőségén keresztül a balatoni algavirágzás tudományos hátterének bemutatásig számtalan témát dolgoznak fel 2021-ben is. A vízgazdálkodás adta a témáját a 2020-as MTÜ Tudomány és Parlament ülésének is.

Tovább fejlődött az Akadémia 2016-ban indult, neveléstudományi kutatásokat támogató programja, amelynek nevét a Csapó Benő akadémikus elnökle mellett újjáalakult Programtanács, a program szélesebb tematikáját hangsúlyozandó, Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programra módosította. A program kutatásai iránti érdeklődés, és a 19 korábban kiválasztott kutatócsoport munkájából születő eredmények is mutatják a hiánypótló akadémiai kezdeményezés sikerét. Nemrég jelent meg a program legújabb pályázati kiírása, amely az éves 200 millió forintos keretből új csoportok kutatásait támogatja majd.

Török Ádám volt főtitkárunk vezetésével a koronavírus ellenére is sikeresen folytatódott a Világgazdasági Tudományos Tanács kerekasztal ülésorozata. A visegrádi, illetve kelet-közép-európai országok növekedési modelljének és modernizációs kísérleteinek bemutatása mellett a tanács tárgyalta a digitális átalakulásnak a régióink országaira gyakorolt hatását, és a brazil gazdasági modell sajátosságait is megvitatta.

Ahogy arról költségvetési irányelveink bemutatása során is beszélni fogok, nagyon szeretném, ha bővülne a fentiekhez hasonló hálózati együttműködésekre épülő tudományos programok köre, így az MTA koordinálása alá kerülne a Nemzeti Agykutatási Program, megjelenne egy Fenntarthatósági Nemzeti Tudományos Program és a Magyar Nyelvi és Tudományos Kultúra megtartását segítő akadémiai program is. Az utóbbi két témával foglalkozó elnöki

bizottságaink és a magyar tudományos nyelv ápolása érdekében évtizedek óta folyó akadémiai erőfeszítések kiváló kiindulási alapot biztosítanak ezeknek a tudományterületeken átívelő programoknak az indításához.

A tudományos programok mellett kulcsfontosságúak a tudomány-népszerűsítő programjaink. Kezdem először a szívemhez különösen közel álló MTA Alumni Programmal. Ahogyan arról a teljes köztestületet levélben is értesítettem, a program célja izgalmas, a legújabb felfedezéseket és a tudományos életpálya szépségét bemutató előadásokkal felkelteni a leginkább fogékony középiskolás diákok érdeklődését a tudomány, a tudományos életpálya iránt. Levelemre néhány hét alatt több mint 1300 köztestületi tag válaszolt, és ajánlotta fel részvételét középiskolai tudományos klubok szervezésében. Javaslatokat, segítőkészségüket itt is hadd köszönjem meg. Azóta megkerestük a középiskolai igazgatókat is, folyamatosan bővül azoknak a középiskoláknak a köre a határon innen és túl, ahol hamarosan elindulhatnak az első előadások. A járványhelyzet miatt ez a tavaszi indulás helyett várhatóan már csak szeptemberben történik majd meg. Addig is dolgozunk a részt vevő iskolák és köztestületi tagok számára készülő módszertani és az Akadémiát bemutató segédanyagokon. Ezek kidolgozásában és általában az MTA Alumni Program szakmai támogatásában megnyugtató, hogy számíthatunk a Közoktatási Elnöki Bizottság, valamint a Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program kutatócsoportjainak szakértelmére is. A program kialakításában és működésében nélkülözhetetlen a Köztestületi Igazgatóság és a Kommunikációs Főosztály szerepe.

Az Alumni Program elindításának egy fontos hozadéka volt az is, hogy elvégeztük 18 000 köztestületi tagunk adatainak átfogó frissítését, ami az intenzívebb köztestületi kommunikáció alapvető feltétele.

A tudomány népszerűsítésének kiemelt akadémiai rendezvénye minden évben a Magyar Tudomány Ünnepe. Idén a kényszerű online átállás ellenére vagy talán éppen annak köszönhetően a „Jövőformáló tudomány” címmel megrendezett

rendezvénysorozat minden korábbinál nagyobb érdeklődést váltott ki. Büszkék vagyunk Erdei Anna főtitkárhelyettes asszony, a Programtanács elnöke fáradhatatlan munkájára, a Kommunikációs Főosztály szervező tevékenységére és arra, hogy az MTA köztestülete milyen gazdag tudományos tartalommal töltötte meg a tavaly novemberi hónapot. Összesen 400 előadás hangzott el, s külön öröm, hogy ezekből a területi bizottságok és a határon túli szervezeteink is nagy számban kivették a részüket. A legnépszerűbbek, nem meglepő módon, a Covid-témájú rendezvényeink voltak. A legtöbbet nézett előadás 18 000 megtekintéssel Jakab Ferenc járványügyi előadása volt, de hosszan sorolhatók a kiválóbbnál kiválóbb MTÜ-előadók és -események.

A járvány okozta korlátozások talán a nemzetközi kapcsolatainkat érintették legérzékenyebben, de itt sem volt eseménytelen az elmúlt kilenc hónap. December 9-én alakult meg az európai tudományos akadémia, az Academia Europaea (AE) budapesti tudásközpontja, amelynek elnökéül Lovász László elnök urat választották, és amelynek megnyitójára az AE elnöke, Sierd Cloetingh minden korlátozás ellenére Budapestre látogatott. Néhány hónap alatt közel egy tucat társakadémiával újítottuk meg egyezményeinket, amelyekben immár az Akadémia köztestületi szerepét helyeztük az előtérbe. Folyamatos az együttműködésünk a World Science Forum szervezésében is a tudományos világszervezetekkel, amelyek egyetértésével a dél-afrikai fórumot végül 2022 decemberére halasztottuk. A szervezésről a 2022-es WSF társelnökével, a Dél-afrikai Köztársaság tudományos és technológiai miniszterével néhány hete egyeztettünk.

Hudecz alelnök úr akadémiai képviselője mellett kiegyensúlyozott együttműködésre törekszünk a Kínai Tudományos Akadémia vezetése mellett megalakult új tudományos világszervezettel, az ANSO-val (Alliance of National Science Organisations) is.

A múlt év végén a tudományos osztályok segítségével lezárult az MTA nemzetközi tudományos szervezetekben vállalt tagságainak esedékes felülvizsgálata is.

Tovább kell folytatnunk az Akadémia szerepének megerősítését a tudományos közéletben és a társadalomban egyaránt. Érzékelhető, hogy a társadalom részéről nagy az Akadémia iránti bizalom. Van teendő annak érdekében, hogy a tudományos közösség bizalma is optimális szintet érjen el Akadémiánk iránt. Ehhez nyitottság, hiteles kezdeményezések, sikeres programok kellene. Mindenekelőtt a jelenleginél jobban kell tudnunk mozgósítani a köztestület tagjait mind a tudományos bizottságaink megválasztása, mind a különféle vállalásaink, feladataink ellátása során. Ennek számos feltétele van, de mindenképpen el kell érniünk, hogy mindenkor a magyar tudományosság legjavát tudjuk megjeleníteni, mozgósítani.

Mindez nélkülözhetetlen a tudományos tanácsadási rendszer nemzetközi standardokra és jó gyakorlatokra alapozott intézményesítéséhez, ami az egyik legfontosabb küldetésünkhöz kapcsolódik, és elnöki programom fontos elemét képezi.

Állandó törekvésünk kell hogy legyen a tudományos közösség és intézményrendszer számára nyújtott tudományos szolgáltatásaink megbízhatósága, fejlesztése, forrásainak biztosítása, ha kell, kiharcolása.

Arra törekszünk a jövőben is, hogy a tudományos kiválóságot szolgáló nagy hagyományú és új pályázati rendszerek, elismerések, díjak a kutatói életpályához optimálisan illeszkedve, értéküket, ösztönző jellegüket megőrizve, az alapkutatások esetében az Akadémia által irányítva, hatékonyan működjenek.

Minden igyekezetünkkel azon leszünk, hogy a közeli és távoli határainkon túli magyar tudományosságot külső tagjaink és erre hivatott intézményeink,

testületeink révén még jobban bevonjuk minden tevékenységünkbe, napi életünkbe.

Mindehhez nagyon fontos, hogy a jelenleginél szervezettebben és hatékonyabban működjünk. Ez szükségessé teszi az akadémiai intézmények, költségvetési szervek szisztematikus áttekintését, felülvizsgálatát, szükség szerinti átszervezését is. Nem csak új források szerzéséért, hanem a meglévők hatékonyabb felhasználásáért is tennünk kell.

Jelentős az akadémiai köztestületi vagyon, amivel az eddiginél hatékonyabban kell gazdálkodnunk. Ennek biztosítását segítik a most Önök elé kerülő alapszabályi módosítások, de ezen a területen is folyamatban vannak felmérések, és szervezeti változások előkészítése is folyik. Vagyonunk átlátható és hatékony kezelésével jelentős forrásokat biztosíthatunk törekvéseink megvalósításához. Ebben a munkában nagyon számítok a Felügyelő Testület és a Vagyonkezelő Testület közreműködésére.

Bicentenáriumnunk méltó megünneplése nemcsak kötelesség, hanem lehetőség is arra, hogy megszólítsuk a társadalmat, közüggé tegyük a magyar tudományosságot és meghatározó intézményét. Ahogy alapításunkkor megmozdult a nemzet színe-java, úgy ma is arra kell törekednünk, hogy a maga módján és képességei szerint minden magyar ember kifejezhesse megbecsülését és áldozatkészségét a Magyar Tudományos Akadémia által képviselt értékek iránt. Ebben minden köztestületi tagunkra számítunk! Fontos a szerepe a Frank Tibor vezette bicentenáriumi bizottságunknak és a Vizi E. Szilveszter vezette Akadémiai Klub Egyesületnek is. Idekapcsolódik, hogy a korlátozások enyhülésével fel szeretném lendíteni az Akadémiához kapcsolódó szellemi-kulturális életet művészeti programok, koncertek, kiállítások rendezésével is.

Tisztelt Közgyűlés, kedves Tagtársaim!

Ebben állt ez eltelt szűk év, amire a párbeszéd, közösségteremtés és együttműködés szándékával eljutottunk. Az összefoglaló nem lehetett teljes, de a lehető legjobbra, a teljességre törekvést és közösségünk nemes, „sziszifuszi” vállalkozását hitelesen mutatta be.

Önök nélkül ez nem lett volna lehetséges, és nem is folytatható. Kérem Önöket, akik jogi értelemben a Magyar Tudományos Akadémia tagjai, köztestületének képviselői, ugyanakkor erkölcsi értelemben az egész – határon inneni és túli – magyar tudományosság reprezentálói, hogy fogadják el beszámolómat, és támogassák törekvéseimet a jövőben is!

Köszönöm a figyelmüket!